

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ
Кафедра землевпорядного проектування**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан факультету землевпорядкування
_____ д.е.н., доц. Євсюков Т.О.
протокол № 3 від 21 травня 2020 року

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО
на засіданні кафедри землевпорядного проектування
протокол № 11 від 8 травня 2020 року
Завідувач кафедри
_____ д.е.н., доц. Мартин А.Г.

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«Економіка землекористування та землевпорядкування»**

Спеціальність 193 – «Геодезія та землеустрій»

Факультет землевпорядкування

Розробник: к.е.н., доцент Кустовська О.В.

Київ – 2020

1. Опис навчальної дисципліни
«Економіка землекористування та землепорядкування»

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
ОС	«Магістр»	
Спеціальність	193 – «Геодезія та землеустрій»	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	Нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістовних модулів	2	
Форма контролю	Екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	2	1
Семестр	3	2
Лекційні заняття	10год.	6год.
Практичні заняття	20год.	8год.
Самостійна робота студентів	90год.	-
Кількість тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних	3год.	

2. Мета та завдання дисципліни

Предметом курсу є система економічних, організаційних і правових відносин з приводу землекористування та землепорядкування, яка базується на діючих законодавчих і нормативних актах, що регулюють планування та організацію землекористуванням різного цільового призначення та здійснення цивільно-правових угод на ринку типів землекористування з метою одержання бажаного комерційного або соціального ефекту.

Мета дисципліни – вивчення теорії і практики функціонування землекористування як важливої складової сфери підприємницької діяльності, матеріальної і фінансової основи територіальних громад. Землекористування з однієї сторони є певною гарантією стабільності бізнесу, збереження і примноження вартості капіталу, а з другої, - фінансовою основою місцевого самоврядування.

Завданням вивчення даної дисципліни є:

1. суть, функції, зміст і організація землекористування та землепорядкування;
2. сучасне законодавство, методичні, нормативні й інші правові документи, які регламентують економіку землекористування та землепорядкування, оборот типів землекористування;
3. методи оптимізації та оцінки ефективності формування різних типів землекористування й їх ринкової вартості, інвестицій в землепорядні рішення в процесі проектування;
4. оцінка ефективності формування землеволодінь і землекористувань та впорядкування їх території в процесі землеустрою;
5. варіантне проектування та планування землекористування ринкового типу, обґрунтування їх вибору по критеріях соціальної і еколого-економічної ефективності.

Вивчаючи економіку землекористування та землепорядкування, студенти повинні **знати та вміти:**

- набувають знання, які мають значення для фундаментальної підготовки землепорядників або економістів широкого профілю;

- засвоюють економічні і правові поняття, необхідні для вивчення інших землевпорядних та фінансово-економічних дисциплін і практичної діяльності в сфері економіки землекористування та інвестицій, управління земельними ресурсами та землеустроєм;

- формують свій науковий і практичний світогляд;

- формують економічну і правову культурну здатність приймати правильні рішення в професійній діяльності у сфері землеустрою, на ринку землі та в управлінських рішеннях тощо.

3. Структура навчальної дисципліни

Назва змістовних модулів і тем	Кількість годин								
	Денна форма					Заочна форма			
	усього	у тому числі				усього	у тому числі		
		лек.	пр.	екз.	с/р		лек.	лаб.	залік
Змістовний модуль 1. Теоретико-практичні засади економіки землекористування та землевпорядкування									
Тема 1. Економіка землекористування та землевпорядкування як наукова дисципліна. Теоретичні засади раціоналізації землекористування	51	2	4		45	3	1	2	
Тема 2. Ціноутворення землі як механізм розподілу ресурсів у ринковій економіці	51	2	4		45	3	1	2	
Разом за змістовним модулем 1	102	4	8		90	6	2	4	
Змістовний модуль 2. Оцінки економічної ефективності землекористування та землевпорядкування.									
Тема 3. Оптимізація землекористування в умовах ринкових земельних відносин	6	2	4			2	1	1	
Тема 4. Методологія оцінки економічної ефективності землекористування та землевпорядкування	6	2	4			2	1	1	
Тема 5. Економіка організації землеволодінь та землекористувань.	6	2	4			4	2	2	
Разом за змістовним модулем 2	18	6	12			8	4	4	
Екзамен/залік				30		17			17
Усього годин	120	10	20	30	90	31	6	8	17

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин (денна/заочна)
1	Тема 1. Економіка землекористування та землевпорядкування як наукова дисципліна. Теоретичні засади раціоналізації землекористування: Практичне заняття №1. Вивчення функцій землі в системі суспільних інтересів і ринкових відносин; Практичне заняття №2. Вивчення взаємодії різних чинників виробництва.	4/2
2	Тема 2. Ціноутворення землі як механізм розподілу ресурсів у ринковій економіці: Практичне заняття №3. Аналіз нормативної грошової оцінки землі; Практичне заняття №4. Аналіз експертної та елементів масової оцінки землі.	4/2
3	Тема 3. Оптимізація землекористування в умовах ринкових земельних відносин: Практичне заняття №5. Встановлення та визначення залежності продуктивності землі від різних чинників впливу; Практичне заняття № 6. Обґрунтування елементів оптимізації землеволодіння і землекористування.	4/2
4	Тема 4. Методологія оцінки економічної ефективності землекористування та землевпорядкування: Практичне заняття №7. Визначення орендної вартості та орендної плати за землю для землекористування сільськогосподарського і несільськогосподарського призначення; Практичне заняття №8. Визначення економічної та екологічної ефективності проектів землеустрою.	4/1
5	Тема 5. Економіка організації землеволодіння та землекористування. Практичне заняття №9. Оцінка ефективності проекту формування землекористування сільськогосподарських підприємств; Практичне заняття №10. Вивчити і дослідити показники економіки організації землеволодіння та землекористування у сучасних умовах.	4/1
	Разом	20/8

5. Завдання на самостійну роботу студентів

Самостійна робота №1. Вивчення функцій землі в системі суспільних інтересів і ринкових відносин, впливу соціально-економічних чинників на раціоналізацію землекористування.

План

1. Вивчити та знати головні поняття та функції землі в системі суспільних інтересів і ринкових відносин;
2. Вміти встановлювати головні чинники землекористування в природно-технічному та економічному відношенні;
3. Вивчити вплив різних факторів на раціоналізацію землекористування;
4. Скласти схему впливу соціально-економічних чинників на раціоналізацію землекористування та побудувати графіки залежностей;
5. Оцінити проект формування землекористування сільськогосподарського підприємства(фермерського господарства тощо).

Індивідуальна робота студента (кожен студент готує доповідь та презентацію, щодо функцій землі в різних галузях економіки).

Список рекомендованої літератури

1. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування. Навчальний посібник. – К.: ТОВ ЦЗРУ, 2004.- 542 с.

2. Другак В. М. Теоретичні та методичні основи економіки землекористування. К.: ЦЗРУ, 2004, - 150 с.
3. Land Management: in the conditions of advanced soil erosion [text] Textbook/ Kustovska O. V., Chumachenko A. M., Kharchuk N. S., Dubovik O. M. [by General edited by Kustovska O. V.] - Київ: ТОВ «ВПК «ЦЕНТРДРУК». – 2019. - 310с.
4. Kustovska O. Economics of land use and land management: workshop. К.,2019.- 169р.

Самостійна робота №2. Вивчення взаємодії різних чинників виробництва та формування територіальної структури оптимального землекористування. Оцінка ефективності проекту формування землекористування сільськогосподарських підприємств.

План

1. Побудова схеми взаємодії чинників виробництва;
2. Побудова схеми формування землекористування сільськогосподарського підприємства.
3. Формування землекористування раціональних розмірів за допомогою перерозподілу земель, ліквідація черезсмужних земельних ділянок.
4. Розроблення моделей формування територіальної структури різних типів землекористування. Вивчення структуризації основних типів землекористування та орендної вартості землі.
5. **Вміти проводити оцінку ефективності проекту формування землекористування сільськогосподарських підприємств.**

Список рекомендованої літератури

1. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування. Навчальний посібник. – К.: ТОВ ЦЗРУ, 2004.- 542 с.
2. Другак В. М. Теоретичні та методичні основи економіки землекористування. К.: ЦЗРУ, 2004, - 150 с.
3. Land Management: in the conditions of advanced soil erosion [text] Textbook/ Kustovska O. V., Chumachenko A. M., Kharchuk N. S., Dubovik O. M. [by General edited by Kustovska O. V.] - Київ: ТОВ «ВПК «ЦЕНТРДРУК». – 2019. - 310с.
4. Kustovska O. Economics of land use and land management: workshop. К.,2019.- 169р.

6. Контрольні запитання для визначення рівня засвоєння знань студентами

1. Охарактеризуйте поняття «економіка землеволодіння» і «економіка землекористування».
2. Поняття і ознаки землекористування.
3. Які особливості сільськогосподарського землекористування?
4. Місце землекористування в системі суспільних інтересів і ринкових відносин.
5. Охарактеризуйте природно-технологічні фактори землекористування.
6. Охарактеризуйте групи земельних інтересів, які виникають в суспільстві.
7. Які функції відіграє земля в системі суспільних інтересів і ринкових відносин?
8. Сформулюйте сутність типів землекористування на ринку землі.
9. Охарактеризуйте предмет курсу «Економіка землекористування та землевпорядкування».
10. Які завдання курсу «Економіка землекористування та землевпорядкування»?
11. Дайте визначення і охарактеризуйте суть сталого землекористування.
12. Охарактеризуйте правило збереження основного капіталу.
13. Охарактеризуйте показники сталого розвитку США і місце серед них сталого землекористування.

14. Якими показниками слід характеризувати стає землекористування?
15. Охарактеризуйте економічну функцію землі в життєдіяльності суспільства .
16. Охарактеризуйте поняття «земля» як екологічну систему.
17. Місце екосистеми «земля» в біоматеріальній системі економіки.
18. Охарактеризуйте теорію раціонального землекористування.
19. Охарактеризуйте умови оптимального розподілу ресурсів і формування землекористування.
20. Поняття інтенсифікації використання земель.
21. Охарактеризуйте підходи до інтенсифікації використання земель.
22. Назвіть чинники раціоналізації землекористування та їх класифікацію.
23. Постулати теорії оптимізації землекористування та розумної рівноваги.
24. Принципи екологізації економіки землекористування.
25. Поняття землекористування як екологічної системи.
26. Охарактеризуйте модель системи «виробництво – землекористування».
27. Назвіть завдання оптимізації землекористування.
28. Охарактеризуйте умови оптимальності розподілу ресурсів Парето.
29. Яка економіка найкраще використовує ціновий механізм для розподілу ресурсів?
30. Охарактеризуйте види і різновидності вартості землі.

7. Методи навчання

Під час вивчення окремих дисциплін застосовують спеціальні методи навчання. Найпоширеніші є такі:

- за джерелом передачі та сприймання навчальної інформації - словесні, наочні, практичні;
- за характером пізнавальної діяльності учнів - пояснювально-ілюстративний, репродуктивний, проблемне викладання, частково-пошуковий, дослідницький;
- залежно від основної дидактичної мети і завдань - методи оволодіння новими знаннями, формування вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок;
- методи усного викладу знань, закріплення навчального матеріалу, самостійної роботи учнів з осмислення й засвоєння нового матеріалу роботи із застосування знань на практиці та вироблення вмінь і навичок, перевірки та оцінювання знань, умінь і навичок;
- класифікація з точки зору цілісного підходу до діяльності у процесі навчання - методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності; стимулювання й мотивація учіння, контролю, самоконтролю, взаємоконтролю і корекції, самокорекції, взаємокорекції в навчанні.

Доцільно виділити чотири великих групи методів навчання (за Ю.Бабанський), які використовуються при викладанні навчальної дисципліни:

- I -Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності;
- II - Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності;
- III - Методи контролю (самоконтролю, взаємоконтролю), корекції (самокорекції, взаємокорекції) за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності;
- IV - Бінарні, інтегровані (універсальні) методи.

I підгрупа за джерелом передачі навчальної інформації включає в себе:

- словесні методи – лекція, бесіда.

Лекція служить для пояснення важкої та складної теми; її типовими ознаками є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, уведення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

Бесіда відноситься до найдавніших і найпоширеніших методів дидактичної роботи. Провідною функцією даного метода є мотиваційно-стимулююча. Бесіда - це діалог між викладачем та студентом, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло

сформульованих питань спрямувати студентів на активізацію отриманих знань. Виділяють індуктивну та дедуктивну бесіду.

Саме з допомогою їх викладач активізує діяльність студентів, ставлячи їм запитання для розмірковування, розв'язання проблемної ситуації.

- наочні методи - ілюстрація, демонстрація

Ілюстрація - допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та показі власної думки. Засоби ілюстрації (картинки, таблиці, моделі, муляжі, малюнки тощо) є нерухомими, вони мають «оживати» в розповіді викладача. Не рекомендується вивішувати або виставляти засіб ілюстрації заздалегідь (на початку заняття), щоб не привернути до нього увагу студентів, щоб ілюстрація не була достроковою до того моменту, коли для викладача настане час скористатися наочним посібником.

Демонстрація (презентація) характеризується рухомістю засобу демонстрування.

- практичні методи: досліди, вправи-завдання, практика. Лабораторні та практичні роботи, твори, реферати, звіти з виробничої практики студентів тощо.

Ці методи не несуть нової навчально-пізнавальної інформації, а служать лише для закріплення, формування практичних умінь при застосуванні раніше набутих знань. Більшість студентів активніше сприймають практичні методи, ніж словесні.

II підгрупа - за логікою передачі та сприймання навчальної інформації. Ці методи поділяються на індуктивні та дедуктивні.

- Індуктивні методи - зведення, вид узагальнення, який пов'язаний із передбаченням спостережень та експериментів на основі даних досвіду. У практиці це принцип: від часткового до загального, від конкретного до абстрактного.

- Дедуктивний метод активніше розвиває абстрактне мислення, сприяє засвоєнню навчального матеріалу на основі узагальнень.

III підгрупа - за ступенем самостійного мислення студентів у процесі оволодіння знаннями, формуванням умінь і навичок. У даному випадку методи поділяються на репродуктивні та точні, проблемно-пошукові:

- репродуктивні методи - відтворена репродукція як засіб повторення готових зразків або робота за готовими зразками, термінологічно вживається не лише в дидактиці, а й в образотворчому мистецтві, архітектурі, інших видах творчої діяльності;

- творчі, проблемно-пошукові методи спирається на самостійну, творчу пізнавальну діяльність студентів.

IV підгрупа - за ступенем керівництва навчальною роботою поділяють методи на два види:

- навчальна робота під керівництвом викладача - самостійна робота в аудиторії. До неї належать самостійні письмові роботи. Елементи самостійної праці студентів тут об'єднуються з інструктуванням, допомогою викладача, у результаті чого студенти набувають навичок самостійності, закріплюючи індивідуальний стиль діяльності;

- самостійна робота студентів поза контролем учителя - самостійна робота вдома. Мова йде про домашні завдання - усні та письмові, що має позитивний вплив на розумовий розвиток, виховання та самовиховання студента, сприяють виробленню навичок самостійної пізнавальної діяльності.

Основними функціями оцінювання навчальних досягнень студентів є:

- контролююча, що передбачає визначення рівня досягнень окремого студента в академічній групі, виявлення рівня готовності до засвоєння нового матеріалу, що дає змогу викладачеві відповідно планувати та викладати навчальний матеріал;

- навчальна - зумовлює таку організацію оцінювання навчальних досягнень студентів, коли його проведення сприяє повторенню, уточненню та систематизації навчального матеріалу, удосконаленню підготовки студента;

- діагностично-коригуюча, що допомагає з'ясувати причини труднощів, які виникають у студента під час навчання, виявити прогалини у знаннях і вміннях та корегувати його діяльність, спрямовану на усунення недоліків;

- стимулюючо-мотиваційна, що визначає тему, таку організацію оцінювання навчальних досягнень студентів, коли його проведення стимулює бажання покращити свої результати, розвиває відповідальність і сприяє змагальності учнів, формує мотиви навчання;
- виховна, що передбачає формування вміння відповідально й зосереджено працювати, застосовувати прийоми контролю та самоконтролю, розвиток якостей особистості: працелюбності, активності, охайності тощо.

Таким чином, правильний підбір методів відповідно до мети та змісту навчання, вікових особливостей студентів сприяє розвитку їхніх пізнавальних здібностей, озброєнню їх уміннями й навичками використовувати здобуті знання на практиці, готує студентів до самостійного набуття знань, формує їхній світогляд.

8. Форми контролю

1. Поточний контроль знань на лекційних і лабораторних заняттях (у формі усного опитування, письмових тестів, вирішення практичних завдань) є засобом виявлення ступеня сприйняття (засвоєння) студентами навчального матеріалу (1раз на дві лекції та кожного практичного заняття, оцінюється в балах – 2-10балів).

2. Модульний контроль знань (у формі письмового модульного тестового контролю до 20 балів, разом за модуль – 100балів) є показником якості вивчення студентами окремих розділів, тем та пов'язаних з ними пізнавальних, методичних, психологічних, організаційних якостей студентів.

3. Підсумковий контроль знань (з навчальної дисципліни є екзамен) у формі тестів (оцінюється в балах – 18-30балів та шумується з навчальним рейтингом, в цілому позитивний результат оцінюється 60-100балів), є показником дійсного змісту знань студентів за обсягом, якістю, глибиною знань та вміннями застосовувати їх у практичній діяльності.

9. Розподіл балів, які отримують студенти.

Оцінювання студента відбувається згідно положенням «Про екзамени та заліки у НУБіП України» від 27.12.2019 р. протокол № 5 табл. 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90 – 100	Відмінно	Зараховано
74 – 89	Добре	
60 – 73	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{дис}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{НР}$ (до 70 балів): $R_{дис} = R_{НР} + R_{ат}$.

10. Методичне забезпечення

1. Кустовська О.В. Економіка землекористування та землепорядкування «Методологія оцінки економічної ефективності землекористування та землепорядкування»: методичні вказівки для виконання лабораторних робіт для магістрів другого року навчання зі спеціальності 8.08010103 «Землеустрій та кадастр» / О.В. Кустовська. – К.: Вид. НУБіП України, 2015. - 86с.

2. Kustovska O. Economics of land use and land management: workshop. K.,2019.- 169p.

11. Рекомендована література

Базова

1. Третяк А.М. Економіка землекористування та землевпорядкування: навчальний посібник / А.М. Третяк. – К.: ТОВ ЦЗРУ, 2004.- 542 с.
2. Другак В.М. Теоретичні та методичні основи економіки землекористування/ В.М. Другак. - К.: ЦЗРУ, 2004. - 150 с.
3. Третяк А.М. Наукові основи економіки землекористування та землевпорядкування / Третяк А.М., Другак В.М. – К.: ЦЗРУ, 2003. – 337 с.
4. Кустовська О.В. Економіка землекористування та землевпорядкування: практикум для вивчення дисципліни, виконання самостійної роботи та контролю знань студентів, які навчаються за спеціальністю 8.08010103 «Землеустрій та кадастр» / О.В. Кустовська, А.Г. Мартин. – К.: Вид. НУБіП України, 2013. - 68с.
5. Кустовська О.В. Економіка землекористування та землевпорядкування «Методологія оцінки економічної ефективності землекористування та землевпорядкування»: методичні вказівки для виконання лабораторних робіт для магістрів другого року навчання зі спеціальності 8.08010103 «Землеустрій та кадастр» / О.В. Кустовська. – К.: Вид. НУБіП України, 2015. - 86с.
6. Вихрущ В.П. Основи бізнесу: підручник. – Том. 1./ Вихрущ В.П. - Тернопіль: Збруч, 1998. – 200с.
7. Волков С.Н. Землеустройство. Экономика землеустройства. Т.5./ Волков С.Н. –М.: Колос, 2001.- 456 с.
8. Економіка підприємства: Збірник практичних задач і конкретних ситуацій: Навч. Посібник / С.Ф. Покропивного. – КНЕУ, 2000. -328с.
9. Про землеустрій: Закон України від від 22.05.2003 № 858-IV // Землевпорядкування. – 2003. - №3. - Редакція від 01.01.2016, підстава 863-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/858-15>
10. Про господарські товариства: Закон України від від 19.09.1991 № 1576-ХІІ // Голос України. – 1992. - №198. Редакція від 01.01.2016, підстава 835-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1576-12>
11. Про охорону земель: Закон України від 19.06.2003 № 962-IV, Редакція від 27.06.2015, підстава 497-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/962-15>
12. Про оцінку земель: Закон України від 11.12.2003 № 1378-IV // Законодавство України про землю. КНТ. - 2004. С. 127 – 136 с. Редакція від 28.06.2015, підстава 222-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1378-15>
13. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III // Землевпорядкування. -2001. - № 4. - С. 27-47. Редакція від 03.04.2016, підстава 1012-19 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
14. Кустовська О.В. Економіка землекористування та землевпорядкування: практикум для виконання практичних робіт з дисципліни для магістрів другого року навчання зі спеціальності 193 «Геодезія та землеустрій» / О.В. Кустовська. – К.: Вид. Київ: ТОВ «ВПК «ЦЕНТРДРУК», 2018. - 160с.
15. O. Kustovska Land Economics and Land Management: Workshop. – Київ: ТОВ «ВПК «ЦЕНТРДРУК», 2019. - 168с.

Допоміжна

1. Економічний словник-довідник / За ред. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368с.
2. Михасюк І.Р. Державне регулювання економіки: Підручник.-2-ге вид., вип. і доп. / [Михасюк І.Р., Мельник А.Ф. та ін.]. – К.:Атіка, - 2012.- 592с.

3. Третяк А.М. Наукові основи раціоналізації землекористування / Третяк А.М. Хапіцька З.С. - Чернівці, 1997. - 38с.
4. Ціноутворення в процесі реформування агропромислового комплексу України / За ред. О.М. Шпичака. – К.: ІАЕ, 2002. – 449 с.
5. Формування нормативних витрат і доходів та баланс сільськогосподарської продукції в Україні та інших країнах світу. / За ред. О.М. Шпичака. – К.: ІАЕ, 2002. – 484 с.
6. Штефанич Д.А. Бізнес-план фірми / Штефанич Д.А., Вашків П.Г., Штефанич О.Д. – Тернопіль, 1997. – 144с.
7. Land Management: in the conditions of advanced soil erosion [text] Textbook/ Kustovska O. V., Chumachenko A. M., Kharchuk N. S., Dubovik O. M. [by General edited by Kustovska O. V.].- Київ: ТОВ «ВПК «ЦЕНТРДРУК». – 2019. - 310с.